

MAGYAR
NYELVÖR.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NYELVTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGÁNAK
MEGBIZÁSÁBÓL.

SZERKESZTI S KIADJA

SZARVAS GÁBOR.

ELSŐ KÖTET. (= 1872.)

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST.

NYOMATOTT BAGÓ MÁRTON és FIÁNÁL.

1885.

(Első kiad.: 1872.)

MIT AKARUNK?

Akarjuk ott, a hol az ingadozó alapra fektetett s rögtönözve létesített nyelv-újítás szabályellenes szóalkotásokat hozott forgalomba, a helyesség visszaállítását; a hol az idegen nyelvekkel való érintkezés korcs kifejezéseket természetett, a tisztaság elémozdítását; akarjuk a követelményeknek teljesen megfelelő tudományos magyar nyelvtannak összeállítását megkönnyíteni s részben elékészíteni, az által hogy anyagot gyűjtünk s a függőben levő kérdéseket tüzetes megvitatás által tisztázzuk; mindezt pedig a magyar nyelv életéből merített eszközök segítségével akarjuk megvalósítani.

E végből kutatni fogjuk 1. a történeti, 2. a népnyelvet; 3. kiváló figyelmünk tárgyát fogja képezni az újabb irodalom, különösen pedig a forgalomban levő hibás szóalakok és idegenszerűségek.

Teendőink tehát a következő részletekre oszlanak:

1. A történeti nyelv körében.

Az elhanyagolt nyelvkincseknek felkutatása s belőlük a célszerűeknek szükség-kivánta ajánlása s terjesztése.

Az ingadozó nyelvtani alakok megállapítására szükséges adatoknak egybeszedése.

2. A népnyelv körében.

Ismeretlen tájszók s tájszólások gyűjtése s azok terjedésének s hatásának kimutatása.

A még nem ismert népdalok, közmondások, köszöntők, gyermekjátékok, népnyelvi sajátosságok mellett főleg a népmeséknek alakilag hű közlése.

A tájhelyneveknek, névszerint a hegyek, dombok, völgyek, folyók, tavak, vízerek, források, erdőségek, barlangok, dülök neveinek egybeszedése.

3. Az újabb irodalmi nyelv körében.

A nyelv törvényeinek figyelembe nem vételével alkotott szók bírálata.

Az új képzésű szók története.

Az idegenszerűségek.

A bármilyen tekintetben figyelemkeltő irodalmi termékek, különösen pedig a tudományos és szakművek, hivatalos iratok

s tankönyvek nyelvének megbírálása s ugyanezen célból a nép számára készült műveknek szemmel-tartása.

4. Az egész nyelvélet körében.

A nyelvsajátságok összeállítása.

A synonymák egybegyűjtése s jelentmények árnyalatainak meghatározása.

Anyaggyűjtés és megvitatás által a syntactikai kérdéseknek megállapítása.

A szó- és mondatrend törvényeinek részletekbe ható megvitatása.

A jelentékenyebb írók szókincsének kimutatása.

5. Ezek mellett figyelemmel kísérjük a **haladó nyelvtudomány**nak nyelvünkre vonatkozó **kutatásait** s a megállapított eredményt időnként köztudomásra hozzuk.

Nem kevésbé fontos teendőnknek tekintjük végül a már egybegyűjtött s rendelkezésünkre álló adatok alapján, a hol ez lehetséges leendő, az egyes helyesírási^{*)}, helyesejtési s prosodiai szabályokat leszármaztatni s megállapítani.

Nem becsüljük túl annyira erőnket, hogy elhitessük magunkkal, hogy a kitűzött feladatot egész terjedelmében képesek leszünk megoldani; mind a mellett, ha vállvetve, erőegyesítve látunk neki a dolognak, sokat végezhetünk s kielégítő sikerre is számíthatunk; s e siker annál biztosabb lesz, minél több munkás kéz egyesül a vizsátságok megszüntetésére s a szabályszerűség megállapítására, s végre minél tágasabb körben nyernek elterjedést a megvitatás útján földerített igazságok.

E végből felszólítjuk nem csupán az irodalmi köröket, hanem az egész művelt magyar közönséget, s kérjük, hogy teendőinknek minden ágában, de különösen a néphagyományok egybegyűjtésében közreműködésével lehetőleg gyámolítson; más részről reményljük, hogy épen a műveit osztályok, melyeknek közlönyéül kíván e folyóirat szolgálni, pártfogásuk által lehetővé teszik a célbavett munkának mennél nagyobb terjedelemben való végrehajtását.

*) A helyesírára nézve meg kell jegyeznünk, hogy, habár sokszor meggyőződésünk ellenére is, egyelőre a m. t. Akadémia által elfogadott s a köz használatban levő orthografiával fogunk élni. Ugyanez a mondanivalónk több nem helyeselt új szóra nézve is, a melyeket szabályos képzésük hiányában akarva nem akarva még darabig használnunk kell.